Tafsiira Suuratu Qaaf-Kutaa 2

Description

Kaafironni namoonni duâ€™an akkamitti kaafamu jechuun dinqisiifatan. Dhugumatti kuni beekumsa, dandeetti fi ogummaa Rabbii oltaâ€™aa wallaalu irraa burqa. Kutaa darbe keessatti beekumsi Rabbii waan hundaa akka marsee fi haguuge ilaalle jirra. Akka yaadachisaatti: â€œ**Dhugumatti, wanta dachiin isaan irraa hirâ€™iftu beeknee jirra. Nu bira galmee tiiksatu jira**.â€• Suuratu Qaaf 50:4

Keeyyattoota (aayaata) armaan gadi keessatti immoo dandeetti fi ogummaa Isaa ifatti baasa.

﴿أَفَلَمْ يَنظُرُوٓاْ إِلَى ٱلسَّمَآءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَٰهَا وَزَيَّنَّٰهَا وَمَا لَهَا مِن
فُرُوجٍ ۝٦ وَٱلْأَرْضَ مَدَدْنَٰهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَٰسِيَ وَأَنۢبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ
زَوْجٍۭ بَهِيجٍ ۝٧ تَبْصِرَةً وَذِكْرَىٰ لِكُلِّ عَبْدٍ مُّنِيبٍ ۝٨﴾

â€œ(6)-Sila gara samii gubbaa isaanii jirtu akkamitti akka ijaarree fi miidhagsine hin ilaallee? Uraa (qaawwa) homaatu hin qabdu. **(7)-Dachii diriirsinee gaarreen gadi dhaabbatoo ishii keessatti darbine; akaaku [biqiltoota] babbareedoo hunda irraa ishii keessatti magarsine. (8)-Gabricha [gara Rabbii] deebiâ€™u hundaaf hubachiisaa fi yaadachiisa.â€•** Suuratu Qaaf 50:6-8

Uumamtoonni gurguddoon kunniin mallatoolee gara dandeetti, ogummaa, rahmata fi sifaata gurguddaa Rabbiitti akeekaniidha. Aayaata kanniin keessatti mallattooleen samiin wal qabatan sadii, mallatooleen dachiin wal qabatanis sadii dhufanii jiru.

Mallatooleen samiin wal qabatan: 1ffaa- Samii hangana balâ€™attu utubaa malee ijaaru fi olkaasu. 2ffaa- samiin gara hundaan qaawwi fi baqaqiinsi homaatu kan keessatti hin argamne taâ€™u. 3ffaa- Urjiileedhaan samii miidhagsuudha. Namni kanatti yommuu xinxalluu Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wanta hundaa irratti dandaâ€™aa akka taâ€™ee fi namoota duâ€™an akka kaasu ni hubata.

Dachii keessas mallatoolee sadii dubbate: 1ffaa- jireenya lubbu-qabeeyyitiif akka mijooftuuf dachii diriirsu. 2ffaa-Dachiin akka hin sochoone gaarreen keessatti gadi dhaabu, 3ffaa- gosoota biqiltootaa garagaraa nama hawwatan dachii keessatti magarsu. Mallatooleen kunniin â€œ**Gabricha [gara Rabbii] deebiâ€™u hundaaf hubachiisaa fi yaadachiisa taâ€™u.â€•**

At-Tabsiirâ€“ hubachiisu(akka hubatu gochuu), barsiisuu. Samii fi dachii keessatti mallattooleen Rabbii sifaata Isaa nama barsiisuu, ni hubachiisu. Nama isaanitti xinxalle sifaata Isaa hubachuutti isa qajeelchu.

(Fakkeenyaaf, namni yommuu samii guddoo fi balâ€™oo, gaarreen fi biqiltootaatti xinxallu, amaloota Rabbii oltaâ€™aa hubata. Dandeettin, beekumsi, ogummaa fi rahmanni Rabbii guutuu akka taâ€™e ni beeka. Samii fi dachii garmalee gurguddatan Kan uumee namoota duâ€™an kaasun Isatti hin ulfaatu jechuun ni hubata.

Mallattoolee gurguddoo kanniin irraa barnoota fi hubannoo erga argatee booda isaan irra deddeebiâ€™e ilaaluun yaadannoo isaaf taâ€™a. Yeroo jalqabaa wanta mallattoolee kanniin irraa baratee isa yaadachisuu.)

Namni xinxallaan akkuma samii fi dachii keessatti mallattoolee Rabbii ilaalun wanta haarawa irraa barata. Dhugaa Khaaliqa isaanii ilaalchisee beekumsa isaaf dabalu. Akkasumas, wanta duraan irraa barate, isa yaadachiisu. Haala kanaan, mallattooleen kunniin hubachiisa, barsiisaa fi yaadachiisa isaaf taâ€™u.[1] Garuu kana hunda kan hubatuu fi yaadatu nama yeroo hundaa gara Rabbii deebiâ€™uudha. Mallattooleen kunniin nama Rabbiitti amanuu fi Isaaf ajajamutti deebiâ€™u hundaaf hubachiisaa fi yaadachiisa taâ€™u. Nama hin amannee ykn irraa garagalee immoo homaa isaa hin fayyadan.

Itti aanse Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa dachii keessatti kunuunsa namootaaf godhee dubbata:

﴿وَنَزَّلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً مُّبَٰرَكًا فَأَنۢبَتْنَا بِهِۦ جَنَّٰتٍ وَحَبَّ ٱلْحَصِيدِ ۝٩
وَٱلنَّخْلَ بَاسِقَٰتٍ لَّهَا طَلْعٌ نَّضِيدٌ ۝١٠ رِّزْقًا لِّلْعِبَادِ ۖ وَأَحْيَيْنَا بِهِۦ بَلْدَةً مَّيْتًا ۚ
كَذَٰلِكَ ٱلْخُرُوجُ ۝١١﴾

â€œ(9)â€“**Samii irraa bishaan barakaa qabu buufnee ashaakiltiwwanii fi midhaan haammamu ittiin biqilchine. (10)-Mukkeen temiraa dhedheeroo daraaraa walirratti kuufame qabanis [ni biqilchine]. (11)-Gabrootaaf soorata akka taâ€™uuf. Lafa duute isaan (bishaan roobaatin) jiraachifne. [Qabrii keessaa] bahuunis akkanuma.**â€• Suuratu Qaaf 50:9-11

Akka lugaatti **samii** jechuun wanta gara gubbaa ykn olii taâ€™eedha. Barakaa jechuun kheeyri (waan gaarii) irraa daballi, baayâ€™inna. â€œ**Samii irraa bishaan barakaa qabu buufneeâ€¦â€•** kana jechuun duumessa irraa bishaan faaydaa baayâ€™ee qabu buusne. Bishaan kanaan ashaakilti mukkeen baayâ€™ee qabanii fi midhaan facaafamaa haammamu biqilchine. Akkasumas, mukkeen temiraa dhedheeroo daraaraa walitti kuufame qabanis ni biqilchine.[2]

â€œGabrootaaf soorata akka taâ€™uuf.â€• Kana jechuun gabrootaf soorata akka taâ€™uuf bishaan samii irraa buufnen ashaakiltiwwan, midhaanii fi temira biqilchine.[3]

Samii fi dachii keessatti hojiin mallattoolee fi qananii Rabbii maalidhaa?

Keeyyattoota armaan olii sirritti yoo itti xinxallinne Rabbiin kawni (yunivarsi) keessatti mallattolee fi qananii Isaa hojii gurguddaa lama qaban taasise:

1ffaa- Addunyaa keessatti jireenya namootaa itti fufsiisuu fi fooyyessu.Qananiiwwan Rabbiin uumee namoonni akka jiraatanii fi jireenya isaanii fooyyessan gahee olâ€™aana taphatu. Fkn, nyaataa dhugaati, uffata, mana ijaarrachu fi kkf. Muâ€™minas taâ€™e kaafiras taâ€™e namni sababa barbaachisu yoo hojjate, qananii kanatti ni fayyadama.

2ffaa- Ragaalee isaaniitiin gara Rabbii oltaâ€™aa fi amaloota Isaa gurguddootti qajeelchu, ogummaa Rabbii fi kaayyoo namoota uumuu hubachiisuudha. Wantoonni Rabbiin uumee gara sifaata (amaloota) Isaatti nama qajeelchu, beekumsa, dandeetti, ogummaa fi tokkichummaa Isaa akka hubatan nama taasisu. Ergasii yaadachiisa namaaf taâ€™u. Kanaafu, dirqamni namoota irra jiru uumamtoota gurguddoo kanniinitti xinxalluun Rabbii isaanitti amanuu fi Isaaf ajajamuudha. Yoo akkana godhan Aakhiratti warra milkaaâ€™an taâ€™u. Hojiin lammataa kuni fooyyaâ€™insa Aakhiraatin wal qabataa jechuudha. Namni kanarraa fayyadamu nama gara Rabbii deebiâ€™uudha.

â€œLafa duute isaan (bishaan roobaatin) jiraachifne.â€• Kana jechuun bishaan samii irraa buufne kanaan lafa gogde tan midhaanii fi biqiltoonni irra hin jirree jiraachifne.

Yeroo roobaa ykn birraa lafti biqiltoota misoomanii fi magarisaan tan uwwifamteedha.Yeroo roobni dhabamu, biqiltoonni kunniin ni gogu. Sanyiin isaanii lafa keessa facaâ€™a. Laftis gogdee biyyee taati. Ergasii Rabbiin rooba itti roobsun lafa gogdee duute tana ni jiraachisa. Kana jechuun biqiltoota lafa keessatti jiraachisa.

â€œ[Qabrii keessaa] bahuunis akkanuma.â€• Kana jechuun akkuma lafa duute tana bishaan roobaa kanaan jiraachifne, biqiltootaa fi midhaan ishii baafne, akkuma kana erga qaamni keessan bututee booda Guyyaa Qiyaamaas qabrii keessaa jiraattoota goone isin baafna.

Dachii keessaa namoonni duâ€™an bahuun, sanyii midhaanii ykn hundee hidda biqiltootaa biyyee keessa faffacaâ€™e irratti wanta adeemsifamuun wal fakkaata. Yeroo roobni dhabamu ykn yeroo bonaa lafti ni gogdi. Biqiltoonnis ni gogu. Sanyiin biqiltootaa biyyee keessa bittinaaâ€™a. Biqiltuun sanyii hin qabne immoo hundeen hidda isaa biyyee keessatti bada. Yommuu roobni roobee biyyeen walitti makamuu fi bishaan sanyii ykn hundee hiddaa dhaqqabu, jireenyi biqiltuu isaan keessa naannawa. Kana jechuun sanyiin ykn hundeen hiddaa kuni lubbu-qabeenyi taâ€™uun lafa keessaa ol baha. Jirma, baalaa fi damee godhachuu ol guddata, ni dagaaga.

Guyyaa Qiyaamaas namoota duâ€™an jiraachisuun sanyii qaama isaanii irraa taâ€™a. Yommuu Rabbiin oltaâ€™aan bishaan samii irraa dachii irratti buusu, bishaan kuni biyyeen walitti makamuun sanyii qaamaa dhaqqaba. Ergasii wanti sanyii biqiltootatti taâ€™e, sanyii qaama namaa kanattis ni taâ€™a. Sanyiin qaama namaa kuni ni guddata, ni dagaaga. Ergasii Rabbiin Malaykaa xurunbaa afuufu akka afuufu ni ajaja. Innis ni afuufa. Ergasii ruuhiin gara qaama ishiitti seenti.

Sanyiin qaama lubbu-qabeenyi hundaa amaloota isaa hunda of keessatti qabate garaa ajbu az-zanabi (lafee eegee) jedhamtu keessa kan kaaâ€™ameedha. Lafeen eegee (ajbu Az-zanabi) gonkumaa hin baddu. Gubbaan lafee tanaa osoo jijjiramelle keessi ishii gonkumaa hin jijjiramu, hin badu.[4]

Namoonni duâ€™aan booda kaafamu shakkan haala duâ€™aan booda itti kaafaman beeku yoo barbaadan, sanyii biqiltootaa haa ilaalan. Akkuma yeroo bonaa biqiltoonni goganii **dameen, baalli,**

jirmii fi **sanyiin** isaanii biyyee keessatti bututuu fi bittinnaaâ€™u, namnis erga duâ€™ee booda **rifeensi, gogaa fi lafeen** isaa biyyee keessatti bututanii bittinnaaâ€™u. Biqiltoonni dameen, jirmii, baalli fi sanyiin isaanii erga bututee fi bittinaaâ€™e booda maaltu hafaa? Dhugumatti **sanyiin** ykn **hundeen hiddaa** ni hafa. Haaluma kanaan, rifeensi, gogaan, lafeen namaa erga bututanii booda, lafeen xiqqoon sanyii biqiltootaatin wal fakkaatu ni hafti. Lafeen xiqqoon tuni **ajbu az-zanabi (lafee eegeeti)**. Lafeen eegee tuni lafee gara taaâ€™a irratti argamtuudha.

Akkuma sanyii biqiltootaa irratti bishaan roobsun sanyiin kuni hiddaa fi jirma godhachuun lafa keessaa ol bahu, Guyyaa Qiyaamaas lafee eegee tana irratti bishaan roobsun qaamni namaa ni ijaarrama. Mee ilaali, Rabbiin subhaanahu sanyii biqiltuu xiqqoo tana irraa muka guddaa jirmaa fi damee qabu baasa. Guyyaa Qiyaamas lafee xiqqoo tana irraa qaama namaa harkaa lugaa, afaani funyaan qabu ijaara. Mee kana ilaalchise hadiisa keessatti wanta dhufe haa ilaallu:

Ergamaan Rabbii (SAW) akkana jedhan: â€œ**Dhugumatti ilma namaa keessa lafee gonkumaa ardiin (biyyeen) hin nyaannetu jira. Guyyaa Qiyaamaa ishii irraa [qaamni ilma namaa] lamuu ijaarrama.** â€• Namoonni ni jedhan, â€œLafee tami (kami) Yaa Ergamaa Rabbii?â€• Innis ni jedhe, â€œ**Ajbu az-zanabi (lafee eegeeti)**â€• Sahih Muslim 2955 c

Qurâ€™aana irraa kana ilaalchise aayata dabalataa ilaalun ni dandaâ€™ama:

يُخْرِجُ ٱلْحَىَّ مِنَ ٱلْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ ٱلْمَيِّتَ مِنَ ٱلْحَىِّ وَيُحْىِ ٱلْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا ۚ وَكَذَٰلِكَ تُخْرَجُونَ ﴿١٩﴾

â€œDuâ€™aa keessaa jiraataa baasa, jiraataa keessaas duâ€™aa baasa, dachiis duâ€™a ishiitiin booda ni jiraachisa. Akkuma kana isinis baafamtu.â€• Suuratu Ar-Ruum 30:19

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa duâ€™aa keessaa jiraataa baasa, kan akka killee keessaa allaatti baasu, sanyii gogduu keessaa biqiltuu baasu. Ammas, jiraataa keessaa duâ€™aa baasa, kan akka lukkuu keessaa killee baasu. Dachii duutes bishaan itti roobsun jiraachisa. Yaa namoota! isinis Guyyaa Qiyaamaa akkuma kana qabrii keessaa ol baafamtu.

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa duâ€™aa keessaa jiraataa baasu irratti Dandaâ€™aa waan taâ€™eef, Guyyaa Qiyaamaas lafee duute keessaa nama ni baasa. ***Akkuma bishaan itti roobsun sanyii biqiltuu gogduu taate irraa baala, jirmaa fi damee baase, Guyyaa Qiyaamaas bishaan itti roobsun lafee xiqqoo san irraa qaama namaa harkaa luka, afaani funyaan qabu baasa.*** Dachii keessatti qaama uumee erga guute booda xurunbaan akka afuufamu ajaja. San booda afuuffi kanaa irraa ruuhin qaamatti seenti. Ergasii qabrii keessaa ol yaaâ€™un gara iddoo wal gahiitti oofamu.

Guduunfaa:
Duâ€™aan booda kaafamuun haqa shakkiin keessa hin jirreedha. Namni kana yoo shakke waa afur haa ilaalu:

1ffaa-Beekumsa Rabbii subhaanahu wa taâ€™aalaa-Rabbiin wantoota hundaa waan beekuuf wanti Isa jala miliqu tokkollee hin jiru. Lakkoofsa namoota duâ€™anii fi lafeen isaanii eessatti akka bittinoofte sirritti beeka.
2ffaa-Dandeetti Rabbii subhaanahu wa taâ€™aalaa- samii fi dachii garmalee gurguddatanii fi wantoota isaan keessa jiran Kan uumee namoota duâ€™an kaasun Isa dhibaa?
3ffaa-Wantoota guyyaa guyyaan deddeebiâ€™an ilaalu-innis biqiltoota goganii erga bututanii booda sanyii ykn hundee hiddaa irraa biqilchu fi magarsu. Kan sanyii gogduu biqiltootaa biliyoonatti lakkaawaman guyyaa guyyaan biqilchu, lafee xiqqoo namoota biliyoonatti lakkaawaman irraa qaama isaanii biqilchuun Isatti ni ulfaataa? Ammas, namoota guyyaa guyyaan dhalatan haa ilaalu. Copha bishaan saalaa xiqqoo irraa nama Kan uumee, lafee xiqqoo irraa lamuu uumuun homaa Isatti hin ulfaatu. Qurâ€™aana keessatti: â€œ**Uumamni keessanii fi kaafamni keessan akka nafsee (lubbuu) takkatti malee homaayyu miti. Dhugumatti Rabbiin Dhagahaa, Argaadha.â€•** Suuratu Luqmaan 31:28
4ffaa-Qorannoo fi jazaaf duâ€™aan booda namoota yoo hin kaasin, isaan uumuu fi qormaatun tapha taâ€™a. Zaalimonni (namoonni cunqursaa hojjatan) zulmii isaaniitiif osoo hin adabamin duâ€™aan baayâ€™eedha. Namoonni cunqurfamaniis osoo haqa hin argatan duâ€™an baayâ€™eedha. Kunniin hundi akkanumatti duâ€™anii achumaan ni baduu? Kuni gonkumaa hin taâ€™u. Kanaafu, zaalimonni akka adabamanii fi namoonni toltu hojjatan akka badhaafamaniif duâ€™aan booda kaafamun dirqama.

Kitaabban wabii:
[1] Maariju at-tafkuri wa daqaaâ€™iqu at-tadabburi 3/39-40, Abdurahman Hanbakah
[2] Maâ€™aariju at-tafkuri wa daqaaâ€™iqu at-tadabburi 3/45, 59, Tafsiiru Muyassar-518
[3] Tafsiiru Xabari-21/414
[4] Mâ€™aariju at-tafkuri wa daqaaâ€™iqu at-tadabburi 3/63,60-70

Date Created
May 13, 2020
Author
admin